

Η «ΛΙΘΟΣΤΡΑΤΑ ΤΟΥ ΣΕΣΚΛΟΥ»

Κείμενο: **Κυριάκος Παπαγεωργίου**
Θεόφιλος Μπασιγουράκης
Φωτογραφίες: **Μάνθος Παλαιογιάννης**
Άννα Καλαϊτζή

ΒΟΛΟΣ

Μου περιέγραψε με μεγάλο ενθουσιασμό ο Κυριάκος Παπαγεωργίου την λίθινη στράτα του Σέσκλου. Έχοντας υπ όψη μου την μακρόχρονη πεζοπορική και ορειβατική του εμπειρία, δεν είχα την παραμικρή αμφιβολία, ότι η διαδρομή θα ήταν, όχι μόνον συναρπαστική αλλά και πολύ σημαντική. Δεν έπεσα έξω ούτε στις προβλέψεις ούτε στις προσδοκίες μου.

ΑΠΟ ΤΟ ΣΕΣΚΛΟ ΣΤΗΝ ΣΟΥΒΑΛΑ

Ξεκινώντας την περιγραφή του ο Κυριάκος αναφέρει για το σημερινό χωριό του Σέσκλου, ότι «*διατηρεί κάποια στοιχεία της παλιάς πετροκεντρικής αρχιτεκτονικής, δίχως να μπορεί να χαρακτηριστεί παραδοσιακό. Έχει ανάμεικτο χαρακτήρα και δρόμους, που ίσως δεν είναι ούτε βολικοί ούτε ενανάγνωστοι. Ωστόσο, διατηρεί στις παρυφές του εκείνο το μοναδικό πετρόχτιστο μονοπάτι, που μαρτυράει την παλιά του καταγωγή και το οποίο, δυστυχώς, δεν έχει τύχει της προστασίας και της αγάπης των ιθαγενών παραγόντων. Ούτε όμως και της μελέτης που έχει ανάγκη, για να διατηρηθεί ως ένα από τα σημαντικά μνημεία παραδοσιακής διαδρομής στην –κατά τα άλλα– στεγνή και φτωχή περιοχή του Σέσκλου*»

Για να βρούμε την αρχή του μονοπατιού, διασχίζουμε προς τα νότια το χωριό. Στην έξοδό του εντοπίζουμε πάνω σε στύλο της ΔΕΗ το γνωστό τενεκεδένιο πινακιδάκι με τον πεζοπόρο. Μπορούμε, εναλλακτικά, να βρεθούμε στο ίδιο σημείο, αν ανηφορίσουμε για 800 περίπου μέτρα από τον αρχαιολογικό χώρο του Σέσκλου.

Το πινακιδάκι μάς δείχνει την αρχή ενός χωματόδρομου με κατεύθυνση N-NA (165°). 50 σχεδόν μέτρα μετά συναντάμε κόκκινο σημάδι πάνω σε πέτρα, με την αρχή του μονοπατιού. Το υψόμετρο είναι **250** μέτρα.

Δύο ήχοι, τελείως διαφορετικοί, φτάνουν στ' αυτιά μας. Λίγο πιο πάνω τα αλυστήματα σκυλιών από ένα μαντρί. Χαμηλότερα ακούγεται κελάρυσμα νερού. Είναι η ζωηρή ροή του **Σεσκλιώτικου** ρέματος,

μέσα σ' ένα χαριτωμένο φαραγγάκι. (1)

Ήδη η πορεία μας παίρνει κατεύθυνση N-ΝΔ (200°). Το ταπεινό χωμάτινο μονοπάτι μεταβάλλεται σ' ένα εκπληκτικό λιθόστρωτο καλντερίμι. Που βέβαια, δεν μοιάζει ακριβώς με τα γνωστά ζαγορίσια ή πληιορείτικα καλντερίμια, που βασίζονται κυρίως σε στενές πέτρες, βαθειά στο έδαφος φυτεμένες. Εδώ η στράτα είναι στρωμένη κυρίως με πλάκες επίπεδες και μεγάλων διαστάσεων, που πολλές φορές

ξεπερνάνε το 1 μέτρο. Όσο εξελίσσεται η διαδρομή μας, τόσο περισσότερο η πεζοπορική ευτυχία μας μεγαλώνει. Τι πρώτα να πει κανείς γι αυτή την στράτα! Με ποια λόγια να επαινέσει την κατασκευαστική της αρτιότητα, τη γνώση και την εμπειρία αυτών που την δημιούργησαν!

Τέτοια έργα έχουν πάψει να βλέπουν το φως στη σύγχρονη εποχή.

Τι γνωρίζουμε, ωστόσο, εκτός από τις οπτικές μας διαπιστώσεις γι' αυτή την

στράτα; Ο Δρ. Αρχαιολόγος **Γ.Α Πίκουλας** αναφέρει σχετικά (2): «Ο κυριότερος οδικός άξονας του Σέσκλου υπήρξε η «**Πορταρίστρατα**», η οποία διασχίζει από Β προς Ν

Τα αρχικά στάδια του εξαιρετου λιθόστρωτου και πίσω τα τελευταία σπίτια του Σέσκλου.

(1) Το ρέμα αυτό, καθώς και ένα δεύτερο στην άλλη πλευρά του Σέσκλου, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ίδρυση του ομώνυμου νεολιθικού οικισμού.

(2) «ΥΠΕΡΕΙΑ», ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ, Βελεστίνο 1997

την περιοχή και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η κύρια προς νότον εκτροπή, δηλαδή διασταύρωση, της «**Βελεστινόστρατας**». (3) Συγκεκριμένα η Πορταρίστρατα εξασφάλιζε την επικοινωνία του Σέσκλου, από τη μια με το Βελεστίνο και το Βόλο και από την άλλη με τον όρμο του Αλμυρού. Διατηρείται σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση και μάλιστα αλώβητη από νεώτερες επεμβάσεις, αποτελώντας έτσι διδακτικό παράδειγμα μελέτης της οδοποιίας μιας άλλης εποχής. (4) Το καλύτερο τμήμα της είναι από τις ανατολικές παρυφές του Σέσκλου έως και το μικροοροπέδιο της Σουβάλας, ιδίως στο πέρασμα της Στενούρας.

Κατασκευαστικά η Πορταρίστρατα διαφέρει σε πολλά από το τυπικό καλντερίμι της Τουρκοκρατίας. Το λιθόστρωτό της είναι από μεγάλες πλάκες, συχνά του μέτρου. Οι «σκάλες» χρησιμοποιούνται με φειδώ, λείπουν οι γνωστές ζητιοειδείς «κλειστές» διαδρομές έχοντας, αντιθέτως, «μαλακές» και «ανοικτές» τις στροφές της. Δεν υπάρχουν αυτόνομα κράσπεδα αλλά οδόστρωμα και κράσπεδο είναι ενιαίο, από μεγαλύτερες πλακόπετρες. Το πλάτος του λιθόστρωτου είναι 2 με 2,40 μέτρα. Προφανώς η συγκεκριμένη μορφή της είναι αποτέλεσμα και των υλικών κατασκευής, αφού στην

περιοχή κυριαρχεί ο σχιστόλιθος, που ευνοεί την εύκολη εξόρυξή του σε μεγάλες πλάκες και την απρόσκοπτη λιθόστρωση του δρόμου.

Η χρονολόγηση της Πορταρίστρατας στην Τουρκοκρατία νομίζω ότι είναι ασφαλής και ο χαρακτηρισμός της ως «καλντερίμι» -παρά τη διάφορη εικόνα που παρέχει- είναι καθόλα δόκιμος. Δικαιούμαστε, πάντως να υποθέσουμε ότι η αρχική διάνοιξή της είναι κατά πολύ παλαιότερη».

Συνεχίζουμε την ήπια ανάβασή μας στην δεξιά πλαγιά της ρεματιάς. Η πλακόστρωτη στράτα εξακολουθεί πάντα με την ίδια βαρειά, πολυτελή κατασκευή. Πολύ στέρεο και με τέχνη κατασκευασμένο είναι και το προστατευτικό τοιχαλάκι, στο απότομο πρανές πάνω από το ρέμα. Ολόγυρα το βουνίσιο τοπίο είναι λιτό, με χαρακτηριστική χαμηλή

Αριστερά: με τον Κυριάκο Παπαγεωργίου.

Επάνω: ο Βασίλης Τσούτσας από το Σέσκλο.

(3) Η Βελεστινόστρατα υπήρξε η αρχαία λεωφόρος Παγασών-Φερών (Α.Σ Αρβανιτόπουλος ΠΑΕ 1911)

(4) Κατά τον Πίκουλα, χάρις στις σύντονες ενέργειες της ΙΓ' ΕΠΚΑ (Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων) διεσώθη το καλντερίμι από τα έργα για τη διάνοιξη του αγωγού φυσικού αερίου

βλάστηση από πουρνάρια και αγριόδεντρα. Ακούγονται σφυρίγματα τσομπάνων και κουδουνάκια. Είναι ο ευσταλής και ανοιχτόκαρδος **Βασίλης Τσούτσας** από το Σέσκλο, με τις κασικούλες του. Συνταξιούχος πια αλλά φανατικός πεζοπόρος και λάτρης του βουνού, εξακολουθεί να βόσκει το μικρό κοπαδάκι, έτσι για κόμπυ.

-Μέχρι το '60 πάνω από 30.000 γιδοπρόβατα γέμιζαν τις πλαγιές, λέει ο Βασίλης. Τώρα έχουν απομείνει λιγότερα από 3.000.

Μετά την αναχώρησή μας συναντάμε τον χωματόδρομο, που τόση ώρα εκινείτο παράλληλα με το μονοπάτι, αθέατος στα ψηλώματα του λόφου. Εδώ τα ίχνη του λιθόστρωτου εξαφανίζονται. Η σήμανση είναι λίγο ασαφής. Για να ξαναβρούμε την πορεία μας, δεν παίρνουμε τον χωματόδρομο αλλά τον διασχίζουμε λοξά με κατεύθυνση N-NΔ 205°. Μερικές δεκάδες μέτρα μετά, ξαναβρίσκουμε το κόκκινο σημάδι πάνω σε πέτρα.

Με αραιά σήμανση ακολουθούμε τη γιδοστρατα, ανάμεσα σε μικρούς ελαιώνες, θάμνους και χωραφάκια. Έχουμε πάντα τον ίδιο γενικό N-NΔ προσανατολισμό, που μας κατευθύνει σ' ένα πέρασμα, ανάμεσα από

δύο πετρώδεις λόφους. Λίγα λεπτά μετά, και τελείως απρόσμενα, έχουμε και πάλι την ευτυχία να βαδίζουμε πάνω σε ήπια φαρδιά κοίτη ρεματιάς, έξοχα στρωμένης με τις γνωστές μας και τόσο ωραίες, μεγάλες πλάκες. Συνεχίζουμε σε λιβαδοτόπι με αμυγδαλώνες και χωράφια. Στ' αριστερά μας ορθώνεται εχθρικά ένας πετρώδης λόφος που δεσπόζει από την κορυφή του σ' όλη τη γύρω περιοχή.

Ανηφοράκι, κόκκινο σημάδι και ξαφνικά το τοπίο μεταμορφώνεται εντελώς. Απλώνεται μπροστά μας ένα ομαλό, εκτεταμένο υψίπεδο, σε υψόμετρο 400 μέτρων. Η έκπληξη προέρχεται από την «**Σουβάλα**», την πανέμορφη κυκλική λιμνούλα, που καθρεφτίζει στα ήρεμα νερά της τον ουρανό. Με χαλαρό ρυθμό έχουμε χρειαστεί ένα 40λεπτο, ως εδώ.

Πάνω από το υπερυψωμένο ανάχωμα κάνουμε το γύρο της λιμνούλας. Το τοπίο συμπληρώνουν κτήματα με αμυγδαλώνες και ελαιώνες. Ακούγονται γλυκοκέλαδες καρδερίνες και φλώρια. Καιρό είχα να τ' ακούσω.

Από την άκρη της λιμνούλας ξεκινάμε

να βαδίζουμε τον άχαρο χαλικόδρομο. Που γίνεται ακόμη πιο μίζερος από τα καυσαέρια και την σκόνη ενός αγροτικού. Ελπίζαμε να κόψει ταχύτητα στη θέα των πεζοπόρων. Ευσεβείς πόθοι...

Σ' ένα 10λεπτο περίπου διχάζεται ο δρόμος. Δεξιά συνεχίζει ο χαλικόδρομος. Εμείς χαμπλώνουμε ελαφρά αριστερά, σε εικονοστάσι. Το παράξενο χαρακτηριστικό του είναι το μπουρί πάνω από τον τρούλλο, για να φεύγουν από τα καντηλάκια οι καπνιές. Μικρό διάλειμμα. Αγναντεύουμε τα βουνά της Εύβοιας και τον φαρδύ Παγασσικό. Απέναντι στα νότια ορθώνεται η Όθρυς με την χιονισμένη κορυφογραμμή. Είναι ένα εξάισιο σημείο θέας που απέχει μόλις μια ώρα από την αρχή της διαδρομής. Ένας υπέροχος περίπατος, για όλη την οικογένεια.

Αρχίζουμε ήδη να κατηφορίζουμε με κατεύθυνση ΝΑ. Προορισμός μας είναι η «**Χρυσή Ακτή**» της Αγκιάλου, γνωστότερη με την παλιά ονομασία «Καντήρ-Αγάς» (5).

Για τις επόμενες, δύο σχεδόν ώρες, μεταβάλλονται τα χαρακτηριστικά της διαδρομής. Τα ίχνη του λιθόστρωτου σπανίζουν καλύπτονται από δρόμους και καλλιέργειες.

Η σήμανση αραιώνει κι αυτή, σε αρκετά σημεία γίνεται ασαφής. Το τοπίο, ωστόσο, εξακολουθεί να είναι ειδυλλιακό, με εντυπωσιακή απουσία οποιασδήποτε οικοδομικής δραστηριότητας, έστω και αγροτικής. Σύντροφος μακρινός είναι πάντα το Πήλιο, με τα αμφιθεατρικά χωριά και τις χιονισμένες του κορυφές. Κι ενώ είμαστε βέβαιοι, πως κάπως έτσι θα ολοκληρωθεί η διαδρομή, ξαφνικά ο Κυριάκος που προπορεύεται, σταματάει και λέει:

-Εδώ τερματίζουν οι δρόμοι, ξαναρχίζει το καλντερίμι.

Εγκαταλείπουμε το δρόμο και κατηφορίζουμε σε πυκνή ρεματιά. Εδώ οφείλουμε να παραδώσουμε στον Κυριάκο τη σκυτάλη της περιγραφής. Η πένα του είναι πολύ πιο λυρική και ποιητική.

«*Το τοπίο αλλάζει δραματικά, η φύση σπλίζεται με την πηγαία και ανόθευτη βλάστηση*

Αριστερά: η μικρή και όμορφη Σουβάλα.

Δεξιά: Εικονοστάσι με το χαρακτηριστικό μπουρί.

(5) Όπως σημειώνει ο Κυριάκος Παπαγεωργίου, το παλιό αυτό όνομα που χρησιμοποιούν μέχρι σήμερα οι ντόπιοι, οφείλεται σ' έναν Τούρκο αγά, τον Καντήρ-Αγά

των υδρόφυλων σχισμών κι εμείς πια γινόμαστε μύστες της κρυφής ομορφιάς μιάς δύσβατης βαθιάς λόχμης, που αποκαλύπτει το μεγαλείο του παρθένου και γνήσιου θεοκρίτειου κόσμου. Το μονοπάτι γίνεται πιο στέρεο και σφιχτό και χώνεται ανάμεσα στις τραχιές λαγκαδιές με τα σχίνα, τα πουρνάρια και τις μυρτιές. Οι ελιγμοί του στην αρχόμενη και πυκνόλοχη ρεματιά είναι όχι μόνο ευχάριστοι αλλά και συναρπαστικοί, μέσα σε τούτο το βαθύ και απείραχτο λαγκάδι του μαγνησιώτικου πεδίου.

Η ρεματιά βαθαίνει, γίνεται στενή χαράδρα και το καλντερίμι, εδώ που ο άνθρωπος δεν έχει επέμβει ακόμη, γιατί είναι άγονος γι' αυτόν, ο τόπος, ξαναγεννιέται κι οι μεγάλες φαρδιές του πλάκες απλώνονται στέρεα στην όχθη της ρεματιάς. Χάνεται σε κάποια σημεία το καλντερίμι. Τούτο οφείλεται σε πυκνούς θάμνους που τόχουν κυριεύσει αλλά και στις καιρικές επεμβάσεις, τους φυσικούς δηλαδή πλημμυρισμούς και τα φερτά υλικά, που κατεβάζουν οι χείμαροι μετά από δυνατές βροχές.

Τραβερσάρουμε τη δεξιά πλευρά της χαράδρας, πάντοτε πάνω στο καλοχαραγμένο, πλην αξιοσημιοποίητο καλντερίμι. Όπως κατηφορίζουμε, κόβουμε κλαδώματα και βελόνες από τους θεριεμένους θάμνους, μια και δεν βλέπω να πέρασαν πολλοί, από τούτη τη στράτα, τα τελευταία χρόνια

Μετά από αρκετή ώρα στο πανέμορφο φυσικό ρήγμα αποκαλύπτεται αναπάντεχα το φως του Παγασητικού, σαν ένα παράθυρο στον κόσμο με τη μορφή μιας γαλάζιας κορδέλλας θαλασσινής. Σιγά-σιγά αποκαλύπτονται τα καλύβια και οι βίλες του Καντήρ-Αγά, που πλαισιώνουν την ελαιόφυτη κοιλάδα της ακτής.

Συνεχίζουμε κανονικά επάνω στο καλντερίμι και μόνον όταν θα προσεγγίσουμε τα πρώτα λιόδεντρα, τότε αυτόματα θα κοπεί και η πέτρινη στράτα. Θα έχουμε πια μπει στον «πολιτισμό» των καλλιεργητών και των κάθε είδους γαιοκτημόνων. Μοιραία το μονοπάτι θα χαθεί, τόσο από το βλέμμα μας όσο και από την ίδια τη ζωή, αφού τέτοιο εργαλείο δεν είναι αρεστό στους παροικούντες την κοσμοβριθή παραλία της «Χρυσής Ακτής», όπως ονομάζεται σήμερα επισήμως ο τουριστικός οικισμός του Καντήρ-Αγά».

Σημειώσεις

1. Η συνολική πεζοπορική διαδρομή από την έξοδο του Σέσκλου ως την ακτή απαιτεί χρόνο 3-3,5 ωρών

2. Με λεωφορείο του ΚΤΕΛ μπορεί κάποιος να πάει στο Σέσκλο και να επιστρέψει από την Χρυσή Ακτή με το λεωφορείο του Αλμυρού

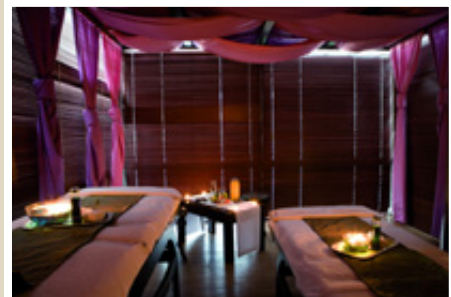
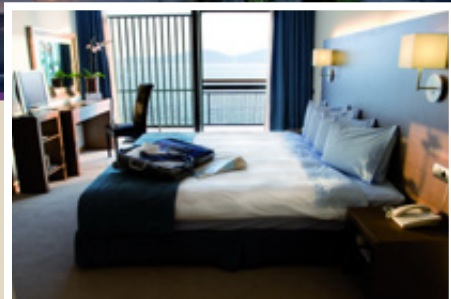

Domotel Xenia

Το Domotel Xenia Volou, μέλος του ομίλου πολυτελών ξενοδοχείων Domotel, ξεκίνησε την επαναλειτουργία του τον Ιούνιο του 2006. Μετά το πέρας των εργασιών του μεγαλόπνοου έργου της ολοκληρωτικής ανακατασκευής του και την ουσιαστική αναβάθμιση των υπηρεσιών του, μεταμορφώθηκε σε ένα σύγχρονο city and conventions resort 5 αστέρων.

Η πλεονεκτική του θέση, δίπλα στη θάλασσα και κάτω από τη σκιά του βουνού των Κενταύρων, το καθιστά μοναδική επιλογή για κάθε επισκέπτη της πόλης του Βόλου και αποτελεί ορμητήριο για ταξίδια στα πανέμορφα νησιά των Σποράδων και στα γραφικά χωριά του Πηλίου.

Ιδιαίτερη φροντίδα δόθηκε στη λειτουργικότητα των δωματίων και των σουιτών, όπου τα υψηλής ποιότητας υλικά και ο διακριτικός διάκοσμος συνθέτουν ένα καλαίσθητο, χαλαρωτικό περιβάλλον. Με in-room υποδομές τελευταίας τεχνολογίας που υποστηρίζουν τις ανάγκες κάθε σύγχρονου επαγγελματία, το Domotel Xenia Volou, city and conventions resort, κερδίζει τον κάθε φιλοξενούμενο.

Domotel Xenia Volou
1, Plastira Street, 38221,
Volos

Tel: +30 24210 92700
Fax: +30 24210 92800

www.domotelxenivolou.com
resaxenia@domotel.gr